



22.04.2025

Dnro 1099/03.04.04.04.20/2023

Asia Valitus vesitalousasiassa

Valittaja Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry

Luvan hakija Savon Voima Oyj

Asian aikaisemmat vaiheet

Itä-Suomen vesioikeus on päätöksellään 24.2.1994 nro 13/94/1 myöntänyt luvan Liunan voimalaitoksen uudelleen rakentamiseen Joroistenjoen Liunankoskeen ja vesistön säännöstelyyn. Päätökseen sisältyi velvoite padotusta ja juoksutusta sekä niiden tarkkailua koskevan B. kohdan lupamääräysten tarkistamisesta kymmenen vuoden määräajassa. Voimalaitos on rakennettu vuonna 1995. Voimalaitoksen padolla säännöstellään yläpuolista Kolpanjärveä ja Jokijärveä.

Vesiylioikeus on päätöksellään 15.9.1994 nro 195/1994 korvausta koskevan valituksen johdosta päättänyt, että vesioikeuden päätöstä ei muuteta.

Itä-Suomen ympäristölupavirasto on päätöksellään 7.1.2008 nro 2/08/2 tarkistanut ja pysyttänyt ennallaan padotusta ja juoksutusta sekä niiden tarkkailua koskevat B. kohdan mukaiset lupamääräykset. Päätökseen sisältyi velvoite padotusta ja juoksutusta sekä niiden tarkkailua koskevan B. kohdan lupamääräysten tarkistamisesta vuoden 2022 loppuun mennessä. Hakemukseen oli liitettävä tiedot lupajaksolla toteutuneista voimalaitoksen ylä- ja alapuolisista vedenkorkeuksista, koneisto-, tulo- ja ohijuoksutusvirtaamista, vuorokausisäännöstelyn toimeenpanosta, toteutuneista virtaaman ja vedenkorkeuden vuorokausivaihteluista sekä säännöstelyn kalataloudellisia vaikutuksia koskevat ynnä muut asiaankuuluvat selvitykset.

Päätös, josta valitetaan

Itä-Suomen aluehallintovirasto 24.8.2023 nro 57/2023

Aluehallintovirasto on tarkistanut Itä-Suomen ympäristölupaviraston 7.1.2008 antamaan lupapäätökseen nro 2/08/2 sisältyvät lupamääräykset seuraavasti:

B. Padotus ja juoksutus sekä niiden tarkkailu

1) Voimalaitoksen padolla saadaan vedenpinta nostaa sellaiselle korkeudelle, ettei vedenkorkeus Jokijärvessä sen johdosta ylitä tasoa $N_{43} + 84,41$ m. Vedenkorkeuden ylittäessä mainitun tason on patoaukkoja avattava ylityksen estämiseksi. Vedenkorkeutta padolla ei kuitenkaan tarvitse laskea tasoa $N_{43} + 83,90$ m alemmaksi.

2) Juoksutus voimalaitoksella on hoidettava siten, ettei Jokijärven vedenkorkeus ylitä 1.5.–31.10. välisenä aikana tasoa $N_{43} + 84,41$ m eikä alita tasoa $N_{43} + 84,20$ m. Vuorokausisäännöstelyä ei saa harjoittaa 1.6.–31.8 välisenä aikana, vaan juoksutus suoritetaan tulovirtaaman mukaisena.

Talviaikana 1.11.–30.4. juoksutus voimalaitoksella on hoidettava niin, ettei Jokijärven vedenkorkeus ylitä tasoa $N_{43} + 84,41$ m eikä alita tasoa $N_{43} + 84,00$ m. Suurin vuorokaudessa tapahtuva vedenkorkeuden muutos saa olla 31 cm.

Padosta ja voimalaitoksesta on juoksutettava luonnonuomaan aina vähintään $2 \text{ m}^3/\text{s}$ suuruista virtaamaa. Mikäli tulovirtaama on pienempi kuin $2 \text{ m}^3/\text{s}$, on juoksutus tulovirtaaman suuruinen.

Juoksutukset on hoidettava mahdollisimman tasaisina välttämällä nopeita, hetkellisiä muutoksia. Lyhytaikaisten huoltoseisokkien aikana saadaan edellä mainituista juoksutusmääräyksistä tilapäisesti poiketa Jokijärven padotusmääräysten rajoista.

3) Juoksutus on suoritettava talvella siten, ettei vesi voimalaitoksen alapuolisessa uomassa nouse toistuvasti laajalti jään päälle ja aiheuta sellaista jään paksuuntumista, josta voi seurata haitallista jääpatojen muodostumista.

4) Luvan saajan on tarkkailtava vedenkorkeuksia Jokijärvessä sekä voimalaitoksen ylä- ja alapuolella samoin kuin koneisto-, tulo- ja ohijuoksutusvirtaamia Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymällä tavalla. Virtaamien tarkkailussa käytettävät koneistojen ja patoaukkojen purkautumiskäyrät tai -taulukot on toimitettava Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle hyväksyttäväksi. Tarkkailutulokset on toimitettava Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tämän kanssa sovittavina aikoina.

5) Luvan saajan on rakennettava ja kunnossapidettävä vedenkorkeuksien tarkkailua varten tarvittavat asteikot. Asteikkojen paikat on lähemmin sovittava Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Jokijärven vedenkorkeusasteikkoon on selvästi merkittävät korkeudet $N_{43} + 84,41$ m, $N_{43} + 84,20$ m ja $N_{43} + 84,00$ m.

Aluehallintovirasto on muuttanut lupamääräystä 14) ja antanut uuden lupamääräyksen 15) kohdassa ”C. Edunmenetysten hyvittäminen, vahinkoa estävät toimenpiteet ja muut määräykset” seuraavasti:

14) Luvan saajan on 12 vuoden kuluessa tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta pantava aluehallintovirastossa vireille hakemus lupapäätöksen B. kohdan määräysten tarkistamiseksi. Hakemukseen on liitettävä tiedot lupajaksolla toteutuneista voimalaitoksen ylä- ja alapuolisista vedenkorkeuksista, koneisto-, tulo- ja ohjauksutusvirtaamista, vuorokausisäännöstelyn toimeenpanosta, toteutuneista virtaaman ja vedenkorkeuden vuorokausivaihteluista, säännöstelyn kalataloudellisia vaikutuksia koskeva selvitys sekä selvitys säännöstelystä johtuvasta voimalaitoksen alapuolisen jokiuoman rantaeroosiosta ja sen estämiseksi mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä.

15) Luvan saajan on kuuden vuoden kuluessa tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta muutettava voimalaitoksen koneikko säätyvätoimiseksi niin, että juoksutus voidaan toteuttaa lupapäätöksen B. kohdan määräyksen 2 mukaisesti.

Vaihtoehtoisesti luvan saajan on saman määräajan kuluessa saatettava aluehallintoviraston ratkaistavaksi hakemus lupapäätöksen B. kohdan lupamääräyksen 2 muuttamisesta vastaamaan nykyistä juoksutuskäytäntöä. Hakemukseen on liitettävä vesilain ja vesitalousasetuksen edellyttämät selvitykset, mukaan lukien esitys muutoksesta aiheutuvista vahingoista ja niiden estämisestä tai hyvittämisestä.

Perusteluita

Aluehallintovirasto on tarkistanut ja vähäisin muutoksin pysyttänyt lupamääräykset hakemuksen mukaisesti. Kohdan B. Padotus ja juoksutus sekä niiden tarkkailu määräyksiin 4) ja 5) on tehty tarvittavat päivitykset viranomaisten nimiin. Määräysten 4) ja 5) uusi muotoilu sisältää myös valtion valvontaviranomaisen lausunnossaan esittämän laitoksen nykyisen tarkkailuohjelman päivittämisen ja siihen liittyvien materiaalien ajantasaistamisen. Päivitettävä tarkkailuohjelma oheismateriaaleineen on toimitettava Pohjois- Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle hyväksyttäväksi.

Kohdan C. ”Edunmenetysten hyvittäminen, vahinkoa estävät toimenpiteet ja muut määräykset” muutettu lupamääräys 14) koskee juoksutusmääräysten määräaikaista tarkistamista ja tarkistamisen yhteydessä esitettäviä tarpeellisia tietoja ja selvityksiä. Määräajassa on otettu huomioon uuden lupamääräyksen 15) toimeenpanemiseksi varattu määräaika niin, että tarkistamisajankohtana on käytettävissä tietoa voimalaitoksen uuden koneikon käytön vaikutuksista juoksutussäännön toteutumiseen. Lisäksi hakija on velvoitettu selvittämään säännöstelystä muistutuksissa väitetystä aiheutuvan rantaeroosion esiintymistä voimalaitoksen alapuolisessa uomassa ja tekemään tarvittaessa esitys tämän estämiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Kohdan C. ”Edunmenetysten hyvittäminen, vahinkoa estävät toimenpiteet ja muut määräykset” uusi lupamääräys 15) on annettu hakemuksen käsittelyn yhteydessä ilmenneiden uusien tietojen vuoksi. Hakijan selityksestä ilmenee, ettei voimalaitoksen nykyisellä koneikolla ole mahdollista noudattaa voimassa olevia juoksutusmääräyksiä. Asiassa saadut muistutukset huomioon ottaen tästä aiheutuu sellaisia haitallisia vaikutuksia etenkin voimalaitoksen alapuolisessa vesistössä, joita ei ole lupaa myönnettäessä arvioitu eikä ennakoitu muodostuviksi. Tämän estämiseksi on tarpeen joko muuttaa voimalaitoksen koneikkoa tai juoksutusmääräyksiä. Voimalaitoksen rakentamista koskevassa Itä-Suomen vesioikeuden päätöksessä 24.2.1994 nro 13/94/1 ei ole yksityiskohtaisia määräyksiä voimalaitoksen koneikosta, minkä vuoksi lupaa on välttämätöntä tarkentaa tältä osin.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry on vaatinut lupamääräyksen 15) muuttamista siten, että luvan saajan on muutettava voimalaitoksen koneikko lupapäätöksen B. kohdan lupamääräyksen 2) mukaiseksi viimeistään kahden vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Mahdollisuus vaihtoehdosta hakea lupamääräyksen muuttamista vastaamaan nykyistä juoksutuskäytäntöä on perusteettomana poistettava.

Lisäksi lupamääräyksen 14) mukaiseen juoksutussäännön tarkistamishakemukseen on lisättävä Vuoksen vesienhoitosuunnitelman 2022–2027 tavoitteiden ja Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelman 2022–2027 toimenpide-esitysten huomioon ottaminen niin, että Liunan voimalaitoksen juoksutuskäytäntö ei estä vaikutusalueen vesistöjen hyvän ekologisen tilan saavuttamista tai säilyttämistä.

Lisäksi valittaja on vaatinut lupamääräystä 14) muutettavaksi siten, että hakemus lupamääräysten B. kohdan tarkastamiseksi on pantava vireille viimeistään neljän vuoden kuluttua päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Hakemuksen sisältövaatimuksia on täydennettävä vesienhoitosuunnitelman huomioon ottamiseksi niin, että hakemukseen on liitettävä tiedot vuodesta 2000 alkaen toteutuneista vedenkorkeuksista, virtaamista ja muista lupamääräyksessä mainituista seikoista.

Perustelut

Aluehallintoviraston päätöksestä ilmenee, että hakijan selvityksen mukaan voimalaitoksen nykyisellä koneikolla ei ole mahdollista noudattaa voimassa olevia, lainvoimaisia juoksutusmääräyksiä. Säännöstelyn ja voimalan lyhytaikaissäädön on havaittu esitettyjen lausuntojen ja muistutusten mukaan vaikuttavan haitallisesti voimalaitoksen ylä- ja alapuolisten vesistöjen virtaamiin ja vedenkorkeuksiin sekä heikentävästi veden laatuun ja kalakantoihin.

Lupamääräysten vastainen juoksutuskäytäntö on jatkunut koko laitoksen toiminta-ajan.

Hakemuksen liitteenä olevan raportin mukaan esimerkiksi taimenen osalta tilanne on heikentynyt verrattuna aiempaan tarkastelujaksoon ja taimenen lisääntyminen on Liunan voimalaitoksen alapuolella erittäin vähäistä. Taimenen lisääntymisen katsotaan olevan suoraan yhteydessä voimalaitoksen alapuolisen uoman olosuhteisiin, jotka ovat vahvasti riippuvaisia voimalaitoksen juoksutuskäytännöstä. Muutokset kalakannoissa ovat erityisen huolestuttavia ottaen huomioon Vuoksen vesienhoitosuunnitelma 2022–2027, jossa Joroisvirran on todettu olevan merkittävä vaelluskalavesistö. Vesienhoitosuunnitelman mukaan sinne on esitetty toteutettavaksi elinympäristökunnostuksia kalojen luontaisen lisääntymisen parantamiseksi ja elvyttämiseksi.

Myös Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmassa on huomioitu Liunan osalta elinympäristökunnostukset. Toimenpideohjelman mukaan Liunan voimalaitoksella on määrä tehdä sivuhaaran kunnostus sekä voimalaitoksen alapuolisten koskien täydennyskunnostus vuosina 2024–2026.

Hakemuksessa, lausunnoissa ja muistutuksissa ilmi tulleiden seikkojen johdosta päätöksessä on annettu uusi lupamääräys 15), jolla pyritään vastaamaan niihin merkittäviin haittavaikutuksiin, joita vesivoimalaitoksen toiminnasta on ilmennyt ja jotta vesivoimalaitoksen toiminta saadaan vastaamaan lupamääräyksiä. Aluehallintovirasto on määrännyt uuden, säädettävän koneikon asentamiseksi kuuden vuoden määräajan päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Tämä määräaika on kuitenkin vesiympäristön kannalta kestävä, ja hakija on velvoitettava koneikon muuttamiseen mahdollisimman pian, viimeistään kahden vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Tämä on myös luvan haltijan etu, sillä luvantavastaisen juoksutuskäytännön jatkaminen voi johtaa vesilain hallintopakon käyttämiseen tilanteen saattamiseksi lupamääräysten mukaiseksi.

Aluehallintovirasto on katsonut lupamääräyksessä 14) 12 vuoden määräajan päätöksen lainvoimaisuudesta riittäväksi vireille pantavalle hakemukselle lupapäätösten B. kohdan määräysten tarkistamiseksi.

Lupamääräysten tarkistamishakemus on pantava vireille viimeistään neljän vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaisuudesta, koska Liunan voimalan säännöstely- ja juoksutuskäytäntö on jatkunut muuttumattomana jo lähes 30 vuotta. Koneikon uusiminen vastaamaan nykyisiä lupamääräyksiä ei poista aiheutuneita haittoja kalataloudelle sekä rantojen ja vesistön käytölle kuin osittain. Erityisesti on otettava huomioon, että Liunan vaikutusalueen virtavesialueilla on toteutettu jo useita kunnostushankkeita, ja vesienhoitosuunnitelman 2022–2027 tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nopeita toimia myös Liunan voimalan säännöstely- ja juoksutuskäytännössä.

Valittaja on viitannut vesilain 3 luvun 20 §:n säännöksiin lupamääräysten määräaikaaisesta tarkistamisesta sekä vesilain 3 luvun 6 §:n 2 momentin

säännöksiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisen vesienhoitosuunnitelman ja merenhoitosuunnitelman huomioon ottamisesta yleisten hyötyjen ja menetysten arvioinnissa. Vesienhoitosuunnitelmaa ei ole otettu huomioon vesilain vaatimusten mukaisesti määräaikojen asettamisessa ja tarkistamishakemuksen sisältövaatimuksissa. Myös tästä syystä yhdistyksen edellyttämät muutokset lupamääräyksiin ovat perusteltuja.

Asian käsittely ja selvittäminen hallinto-oikeudessa

Hallinto-oikeus on tiedottanut valituksesta julkisella kuulutuksella. Tieto kuulutuksesta on julkaistu Joroisten kunnassa.

Itä-Suomen aluehallintovirastolta on pyydetty lausunto valituksesta. Asianosaisille, joita asia erityisesti koskee, sekä Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle, liikenne- ja infrastruktuurivastuualueelle ja kalatalousviranomaiselle, Joroisten kunnalle ja Joroisten kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen valituksesta.

Itä-Suomen aluehallintovirasto on lausunnossaan esittänyt, että lupamääräykseen C 14 ei voida tehdä valituksessa mainittua muutosta. Uuden koneikon käyttöönoton jälkeen tarvitaan useampi vuosi seurantaa, jotta voidaan nähdä muutoksen vaikutukset erilaisina vesivuosina. Aluehallintovirasto on arvioinut kuuden vuoden määräajan uuden koneikon käyttöönotosta olevan tähän riittävä. Kyseisen määräajan lyhentämisestä neljään vuoteen ei todennäköisesti ole saatavissa valituksessa mainittuja eikä mitään muitakaan hyötyjä.

Vesistön säännöstelyä koskevan toistaiseksi voimassa olevan vesitalousluvan padotus- ja juoksutusmääräysten tarkistaminen määräajoin perustuu vesilain 3 luvun 20 §:ään. Menettely mahdollistaa hankkeesta mahdollisesti aiheutuvien merkittävien haittojen vähentämisen padotus- ja juoksutusmääräyksiä muuttamalla tai täydentämällä. Lupamääräysten tarkistamismenettelyyn ei sisälly vesilain 3 luvun 4 §:n mukaista luvan myöntämisen edellytysten uudelleenarviointia. Valtioneuvoston 16.12.2021 vahvistama Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma ja sitä täydentävä Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma eivät ole toistaiseksi voimassa olevalla vesitalousluvalla toimeenpantua hanketta suoraan velvoittavia.

Lupamääräyksen C15 osalta aluehallintoviraston todennut, että lupamääräykseen sisältyvän toimenpiteen toteuttamiselle varattavassa määräajassa on otettava huomioon, että luvanhaltija tarvitsee riittävän ajan muutostöiden suunnittelemiseksi, hankkimiseksi, rakentamiseksi ja käyttöönottamiseksi. Aluehallintovirasto on arvioinut kuuden vuoden määräajan päätöksen lainvoimaisuudesta olevan tässä tapauksessa riittävä. Lyhyempi määräaika voisi olla luvanhaltijalle kohtuuton.

Aluehallintoviraston päätöksen perusteluista ilmenevästi lupamääräys on annettu, koska voimassa olevasta luvasta puuttuvat yksityiskohtaiset määräykset voimalaitoksen koneikosta ja tästä aiheutuu sellaisia haitallisia vaikutuksia etenkin voimalaitoksen alapuolisessa vesistössä, joita ei ole lupaa myönnettäessä arvioitu eikä ennakoitu muodostuviksi.

Aluehallintovirasto ei ole arvioinut eikä voinutkaan arvioida tai ratkaista kysymystä vesitaloushankkeen toimeenpanon laillisuudesta.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan luvanhaltijalle on varattava tilaisuus saattaa vireille hakemus nykyisen koneikon käytön jatkamiseksi.

Lupamääräyksestä ilmenevästi tähän sisältyisi myös aiheutuvien mutta aiemmin arvioimatta jääneiden menetysten selvittäminen, mihin sisältyy myös vesistön tilaan liittyvät vaikutukset. Nykyisen koneikon käytön jatkamisen edellytykset ratkaistaisiin vasta tätä koskevan hakemuksen perusteella, vesilain 3 luvun 4 §:n mukaisessa lupaharkinnassa.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on ilmoittanut, ettei se katso tarpeelliseksi antaa asiassa vastinetta.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Järvi-Suomen kalatalouspalvelut on ilmoittanut, ettei sillä ole tarvetta vastineen antamiseen.

Joroisten kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on ilmoittanut, että se ei anna vastinetta asiassa.

Aarne Mononen ja Reino Multanen ovat vastineessaan esittäneet, että kyseessä oleva hallinto-oikeuteen saapunut virtauskäsittely edellyttää tarkennusta.

Vastineeseen on liitetty muun muassa ”Jokijärven ratapenkeren takaisen lahden virtausmallinnus” -niminen asiakirja vuodelta 2009. Pieni-Jokijärvi on alkanut kasvaa umpeen johtuen mittauksen todentamasta virtausmuutoksesta. Muutos johtuu Joroisten Energialaitoksen suorittamasta Mikonkosken ruoppauksesta. Joroisten kunnan energialaitos sai luvan ruopata Mikonkosken, että voimalan turbiinien teho nousisi. Ruoppaus poisti lumien sulamisen aiheuttaman keväisen tulvan, joka toi järven ainoasta virtausaukosta puhdasta uutta vettä Pieni-Jokijärveen ja poistuessaan vei ravinteikasta vettä järven suuremmalle puolelle. Hyvin huomattava määrä matalan järven vedestä vaihtui tällä tavalla. Pieni-Jokijärven veden ravinnetasot ovat alkaneet nousta. Nyt on tilanne hyvin huolestuttava. Aikaisemmin virkistys- ja kalastuskelpoinen vedenlaatu on muuttunut sinileväiseksi ja vesi haisee mudalta. Kissatkaan eivät enää syö järvestä ongittuja kaloja.

Kun VR uudisti Savonlinnan ja Huutokosken välistä junarataa, alueen asukkaat vaativat, että samalla ratapenkkään olisi tehty toinen virtausaukko vedenkierron takaamiseksi. VR, kunta ja ympäristökeskus edellyttivät virtausselvitystä, jonka vastineen antaja on toimittanut myös hallinto-oikeudelle. Isompi virtausaukko on alueen asukkaille myös turvallisuuskysymys, sillä veneiden on hankala kulkea nykyisestä aukosta isomman järven puolelle.

Vastineen antajat ovat vaatineet, ettei Savon Voima Oyj:n juoksutuslupaa jatketa, ellei joko Mikonkoskeen ennallisteta pohjapatoa, että tilanne palautuu, tai rakenneta virtausselvityksessä mainittua, riittävän kokoista toista virtausaukkoa.

Savon Voima Oyj on vastineessaan yhtynyt Itä-Suomen aluehallintoviraston antamaan lausuntoon.

Vesivoimalaitoksen koneikkojen uusiminen valituksessa esitetystä kahden vuoden määräajassa on kohtuuton. Investoinnin huolellinen suunnittelu, resurssointi, kilpailutus ja toteutus edellyttävät useamman vuoden ajan ja lupamääräyksessä määräajaksi esitetty kuuden vuoden aika on toteutukselle realistinen. Lisäksi lupamääräysten tarkistamishakemusta varten vaaditaan useamman vuoden tietoa uusien koneikkojen toiminnasta ja kokemusta erilaisten vesivuosisien vaikutuksesta. Näiden perusteella lupapäätöksen määräyksen mukainen kahdentoista vuoden tarkistamishakemuksen määräaika on asianmukainen.

Savon Voima Oyj on ollut Liunan vesivoimalaitoksen omistaja ja operoija vuodesta 2015 lähtien. Valituksessa esitettyjen tietojen hankkiminen vuodesta 2000 alkaen on käytännössä mahdotonta ja vaatimusta voidaan pitää kohtuuttomana. Laitoksen aiempi ja nykyinen omistaja ovat operoineet vesivoimalaitosta asetettujen selkeiden säännöstelyrajojen mukaisesti, jotka perustuvat Jokijärven vedenpinnan korkeuteen ja juoksutus on ollut säännöstelyrajojen mukaista olemassa olevien koneikkojen mahdollistamalla tavalla. Käytännössä virtaama on pyritty pitämään niin lähellä tulovirtaamaa kuin mahdollista. Väitettyä vuorokausisäännöstelyä ei ole tehty.

Vuorokausisäännöstelyllä (lyhytaikaissäännöstely) tarkoitetaan vesistön virtaamaan tehtäviä muutoksia halutun tavoitteen mukaisesti. Tyypillisesti ohjaus tapahtuu vuorokauden aikaan sidottuna, esimerkiksi koneikot ovat käynnissä klo 7.00–16.00 välisen ajan. Kuvatus mukaista vuorokausisäännöstelyä ei Liunan vesivoimalaitoksella harjoiteta. Savon Voima Oyj ohjaa Liunan vesivoimalaitosta Jokijärven pinnankorkeuden mukaan pyrkien pitämään pinnan mahdollisimman tasaisena voimalaitoksen säätötarkkuuden puitteissa eli laitosta ajetaan ympäri vuoden tulovirtaaman mukaisesti. Säätötarkkuutta saadaan parannettua muuttamalla yksi kone säätävätoimiseksi.

Savon Voima Oyj tekee jatkuvasti toimenpiteitä, jotka toteuttavat vesienhoitosuunnitelmien tavoitteita ja edistävät muun muassa vaelluskalojen elinolosuhteiden parantamista ja osallistuu sellaisiin toimenpiteisiin. Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma eikä Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma ole toistaiseksi voimassa olevan lupahankkeen osalta suoraan toiminnanharjoittajaa velvoittavia.

Aarne Monosen ja Reino Multasen vastine ei kuulu nyt kyseessä olevaan lupapäätöksen sisältöön. Jokijärvessä sijaitsevan lahden veden vaihtuvuus on heikentynyt, eikä Liunan vesivoimalaitoksen lupamääräysten tarkistamista

koskevassa päätöksessä voida velvoittaa suuremman virtausaukon rakentamiseen tilanteessa, johon on johtanut useampia tekijöitä.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry on vastaselityksessään todennut muun muassa, että Liunan voimalaitoksen käyttö on myös kesäaikana ollut luvanvastaisesti lyhytaikaissäädettyä koneikon teknisen säätömahdollisuuden puutteiden vuoksi. Voimalaitoksen lyhytaikaissäädöllä tarkoitetaan viikko-, vuorokausi- tai sitä lyhytrytmisempää juoksutustapaa, jossa voimalaitoksen virtaamat eivät siis noudata vesistön luonnonmukaista tulovirtaamaa. Vastaselitykseen on liitetty kuva, jossa esitetään Liunan voimalaitoksen vuorokausivirtaamat kesä-elokuulta vuonna 2023. Vuorokausien keskivirtaamissa on lyhytaikaissäätöä ilmentävää sahaamista, joka ei voi johtua tulovirtaaman luonnollisesta vaihtelusta.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Hallinto-oikeus ei tutki Aarne Monosen ja Reino Multasen vastineessa esitettyjä vaatimuksia.
2. Hallinto-oikeus valituksen enemmälti hyläten muuttaa lupamääräyksiä 14 ja 15 seuraavalla tavalla (muutokset *kursiivilla*):
 - 14) Luvan saajan on 10 vuoden kuluessa tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta pantava aluehallintovirastossa vireille hakemus lupapäätöksen B. kohdan määräysten tarkistamiseksi. Hakemukseen on liitettävä tiedot lupajaksolla toteutuneista voimalaitoksen ylä- ja alapuolisista vedenkorkeuksista, koneisto-, tulo- ja ohijuoksutusvirtaamista, vuorokausisäännöstelyn toimeenpanosta, toteutuneista virtaaman ja vedenkorkeuden vuorokausivaihteluista, säännöstelyn kalataloudellisia vaikutuksia koskeva selvitys sekä selvitys säännöstelystä johtuvasta voimalaitoksen alapuolisen jokiuoman rantaeroosiosta ja sen estämiseksi mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä.
 - 15) Luvan saajan on *neljän* vuoden kuluessa tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta muutettava voimalaitoksen koneikko säätyvätoimiseksi niin, että juoksutus voidaan toteuttaa lupapäätöksen B. kohdan määräyksen 2 mukaisesti.

[poistettu tekstiä]

Perustelut

1. Tutkimatta jättäminen

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun 13 §:n 2 momentin mukaan valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Mainitun lain 81 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan tuomioistuin jättää valituksen tutkimatta, jos valitusta ei ole tehty määräajassa.

Aarne Monosen ja Reino Multasen on katsottava vastineessaan vaatineen, että Mikonkoskeen on tehtävä pohjapato tai Jokijärven ratapenkereeseen on tehtävä toinen virtausaukko.

Valituksenalaisen aluehallintoviraston päätöksen valitusaika on päättynyt 2.10.2023. Aarne Monosen ja Reino Multasen vastine on saapunut hallinto-oikeudelle 13.12.2023 eli valitusajan päättymisen jälkeen.

Aarne Monosen ja Reino Multasen valitusajan jälkeen tekemä vaatimus on jätettävä myöhässä tehtynä tutkimatta. Heidän kirjelmänsä on muilta osin otettu huomioon asiassa annettuna vastineena.

2. Pääasia

Sovelletut oikeusohjeet ja lain esityöt

Vesilain 3 luvun 20 §:n 1 momentin mukaan toistaiseksi voimassa olevaa lupaa koskevassa lupapäätöksessä voidaan määrätä hankkeen vesiympäristöä ja sen käyttöä koskevat lupamääräykset tarkistettaviksi määräajassa, jos tämä on tarpeen hankkeesta aiheutuvien merkittävien haittojen välttämiseksi.

Mainitun lainkohdan 2 momentin mukaan lupapäätöksessä on tällöin määrättävä, mihin mennessä luvanhaltijan on saatettava yksilöityjen lupamääräysten ajanmukaisuus lupaviranomaisen tutkittavaksi ja mitä selvityksiä tuolloin on esitettävä.

Vesilain 3 luvun 21 §:n 1 momentin mukaan lupaviranomainen voi hakemuksesta tarkistaa lupamääräyksiä ja antaa uusia määräyksiä, jos:

- 1) hankkeen toteuttamisesta lupamääräysten mukaisesti aiheutuu haitallisia vaikutuksia, joita lupamääräyksiä annettaessa ei ole ennakoitu ja joita ei muutoin voida riittävästi vähentää;
- 2) hankkeen toteuttamisesta lupamääräysten mukaisesti aiheutuu olosuhteiden muutosten vuoksi haitallisia vaikutuksia, joita ei muutoin voida riittävästi vähentää;
- 3) turvallisuussyyt tätä edellyttävät; tai
- 4) tulvasta tai kuivuudesta voi aiheutua yleistä vaaraa ihmisen hengelle, turvallisuudelle tai terveydelle, suurta vahinkoa yleiselle edulle tai suurta ja laaja-alaista vahinkoa yksityiselle edulle, eikä näitä vaikutuksia muutoin voida riittävästi vähentää.

Vesilain 19 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta tässä laissa tarkoitettua hanketta tai toimenpidettä koskevaa lupaa on noudatettava. Hankkeen ja toimenpiteen toteuttamiseen sekä luvan tarkistamiseen sovelletaan, mitä luvassa määrätään, sekä ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, jollei tässä luvussa muuta säädetä.

Vesilain 19 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan jos ennen tämän lain voimaantuloa annetussa vesitaloushanketta koskevassa luvassa tai lupaan rinnastuvassa muussa päätöksessä on määrätty määräysten tarkistamisesta, tarkistamiseen sovelletaan, mitä 3 luvun 21 §:ssä säädetään.

Vesilain 19 luvun 5 §:n perusteluissa (hallituksen esitys Eduskunnalle vesilainsäädännön uudistamiseksi 277/2009 vp) on lausuttu muun muassa seuraavaa:

”Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lupamääräysten tarkistamisesta tilanteessa, jossa toteutetun vesitaloushankkeen lupa tulee tarkistettavaksi lupaan sisältyvän tarkistamisveloitteen perusteella. Lupamääräysten tarkistamisen edellytyksiä arvioitaisiin 3 luvun 21 §:n 1 momentin säännösten valossa. Lupamääräysten tarkistamisessa tulisi ottaa huomioon yleiset vesitaloushankkeen toteuttamista koskevat säännökset ja kyseessä olevaa hanketyyppejä koskevat erityiset säännökset siltä osin kuin ne ovat tarpeelliset lupamääräysten tarkistamisen kannalta. Tarkoituksena ei ole, että lupamääräysten tarkistamisen yhteydessä ryhdyttäisiin arvioimaan uudelleen luvan myöntämisedellytyksiä. Määräysten tarkistamiseen sovellettaisiin lisäksi kyseistä hanketyyppejä koskevia 19 luvun säännöksiä. Huomioon tulisi lisäksi ottaa tarkistettavaan lupapäätökseen sisältyvät määräykset.

Lupamääräysten tarkistaminen sisältäisi myös mahdollisuuden uusien lupamääräysten asettamiseen.”

Asiassa saatu selvitys ja oikeudellinen arviointi

Hallinto-oikeus toteaa, että aluehallintovirasto on valituksenalaisella päätöksellään tarkistanut Liunan voimalaitoksen lupamääräykset pitäen säännöstelyä koskevat lupamääräykset ennallaan. Aluehallintovirasto on antanut lupamääräyksen 15, jonka mukaan luvan haltijalla on velvollisuus saattaa voimalaitoksen koneikko 6 vuoden määräajassa säätyvätoimiseksi niin, että juoksutus voidaan toteuttaa lupapäätöksen määräyksen B.2 mukaisesti, tai vaihtoehtoisesti samassa ajassa hakea lupamääräyksen muuttamista vastaamaan nykyistä juoksutuskäytäntöä. Aluehallintovirasto on lupamääräyksellä 14 velvoittanut luvan haltijan panemaan vireille luvan tarkistamista koskevan hakemuksen 12 vuoden kuluttua ja määrännyt, mitä selvityksiä hakemukseen on liitettävä.

Valituksessa on vaadittu, että valituksenalaisen päätöksen lupamääräystä 15 muutetaan niin, että voimalaitoksen koneikko on muutettava säätyvätoimiseksi 6 vuoden sijasta 2 vuoden kuluessa ja että lupamääräyksestä poistetaan vaihtoehtoinen määräys, joka koskee lupapäätöksen B.2 kohdan muuttamista vastaamaan nykyistä juoksutuskäytäntöä.

Valituksessa on vaadittu, että lupamääräystä 14 muutetaan niin, että luvan haltija velvoitetaan tekemään uusi hakemus lupamääräysten tarkistamiseksi 12 vuoden sijasta 4 vuoden kuluttua ja että lupamääräysten tarkistamista koskevaan hakemukseen on liitettävä vesienhoitosuunnitelman ja

toimenpideohjelman huomioon ottaminen niin, että voimalaitoksen juoksutuskäytäntö ei estä vesistöjen hyvän ekologisen tilan saavuttamista tai säilyttämistä. Lisäksi hakemukseen on liitettävä tiedot lupakauden sijasta vuodesta 2000 alkaen toteutuneista vedenkorkeuksista ja virtaamista.

Luvan haltija on tyytynyt aluehallintoviraston ratkaisuun lupamääräyksissä 14 ja 15 annetuista määräajoista. Tähän nähden, ja kun luvanhaltija on saadun selvityksen mukaan jo alkanut selvittää koneikon muuttamisen mahdollisuuksia, ja aluehallintoviraston päätöksessä on lisäksi todettu, että voimalaitoksen nykyisen koneikon käytöllä voi olla haitallisia vaikutuksia voimalaitoksen alapuolisessa vesistöissä, neljä vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta on riittävä aika lupamääräyksessä 15 mainitun koneikon muuttamiseksi säätyvätoimiseksi. Aluehallintoviraston lupamääräyksessä 14 määräämä lupamääräysten tarkistamisen määräaika 12 vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta vastaa tavanomaista tarkistamisväliä. Aluehallintoviraston päätöksen perustelujen mukaan määräajassa on otettu huomioon uuden lupamääräyksen 15 toimeenpanemiseksi varattu kuuden vuoden määräaika. Koska lupamääräyksessä 15 koneikon muuttamiselle varattua määräaikaa on lyhennetty kahdella vuodella eli kuudesta neljään vuoteen, vastaavasti lyhennetään myös lupamääräyksessä 14 seuraavan tarkistamishakemuksen vireille panemiselle varattua määräaikaa kahdella vuodella eli 12 vuodesta 10 vuoteen.

Hallinto-oikeus katsoo, että lupamääräyksessä 15 annettu vaihtoehtoinen velvoite saattaa aluehallintoviraston ratkaistavaksi hakemus lupapäätöksen B. kohdan lupamääräyksen 2 muuttamisesta vastaamaan nykyistä juoksutuskäytäntöä ei kuulu lupamääräysten tarkistamisen menettelyyn. Hallinto-oikeus toteaa, että luvan haltija voi harkintansa mukaan joka tapauksessa hakea lupaan tai lupamääräykseen muutosta. Näillä perusteilla hallinto-oikeus kumoaa lupamääräykseen 15 sisältyvän luvan hakemista koskevan vaihtoehdon. Koska vaihtoehtoinen lupamääräyksen muutoksenhakuvelvoite poistetaan, lupamääräyksestä poistetaan myös hakemuksen sisältöä määrittävä viimeinen virke.

Vesilain 3 luvun 20 §:ssä ei ole tarkemmin säädetty siitä, mitä tietoja tai selvityksiä lupamääräysten tarkistamista koskevaan hakemukseen on liitettävä. Lupamääräysten tarkistamisen menettelyssä ei arvioida uudelleen luvan myöntämisen edellytyksiä, vaan säännöstelyä koskevien lupamääräysten tarkistamisen tarvetta ottaen huomioon vesilain 3 luvun 21 §:n 1 momentin säännökset, yleiset vesitaloushankkeen toteuttamista koskevat säännökset ja kyseessä olevaa hanketyyppejä koskevat erityiset säännökset siltä osin kuin ne ovat tarpeelliset lupamääräysten tarkistamisen kannalta.

Lupaviranomaisen on lupamääräyksiä tarkistaessaan otettava vesienhoidon tavoitteet huomioon sillä tavoin kuin siitä on säädetty. Tämän vuoksi hallinto-oikeus pitää tarpeettomana muuttaa lupamääräystä 14 niin, että siinä velvoitettaisiin liittämään hakemukseen siinä jo mainittujen tietojen lisäksi vesienhoitosuunnitelman tai toimenpideohjelman huomioon ottaminen valituksessa vaaditulla tavalla.

Valituksenalaisen päätöksen lupamääräyksen 14 mukaan lupamääräysten tarkistamista koskevaan hakemukseen on liitettävä tiedot lupajaksolla toteutuneista vedenkorkeus- ja virtaamatiedoista. Hallinto-oikeus pitää määräystä riittävänä ottaen huomioon, että lupamääräyksellä 4 luvan haltija on velvoitettu tarkkailemaan vedenkorkeuksia ja virtaamia sekä toimittamaan tarkkailutulokset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Hallinto-oikeus katsoo, että asiassa saadun selvityksen perusteella aluehallintoviraston päätöstä ei valituksen johdosta ole aihetta muuttaa muutoin kuin ratkaisuosasta ilmenevällä tavalla.

Julkinen kuulutus

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksestä ilmoittaminen

Joroisten kunnanhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen voi hakea muutosta valittamalla.

Velvollisuus ilmoittaa päätöksestä

Aarne Monosen on viipymättä tämän päätöksen saatuaan ilmoitettava päätöksen tiedoksisaannista yhteisen kirjelmän allekirjoittaneelle asiakumppanilleen.

Ilmoitusvelvollinen on velvollinen korvaamaan ilmoittamatta jättämisestä aiheutuneen vahingon sikäli kuin se laiminlyönnin laatuun tai muihin olosuhteisiin nähden harkitaan kohtuulliseksi (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 94 §, hallintolaki 56 § 2 mom ja 68 §).]

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli viimeistään **29.5.2025**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (01.20).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Sinikka Kangasmaa ja Satu Lyytikäinen sekä tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Susanna Lähetkangas. Asian on esitellyt Satu Lyytikäinen.

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden
asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu

Päätös maksutta	Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry / Markus Sjöberg
Jäljennös maksutta	Savon Voima Oyj
	Joroisten kunnan ympäristönsuojeluviranomainen
	Joroisten kunnanhallitus
	Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus / Kalatalousviranomainen
	Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus / Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue
	Itä-Suomen aluehallintovirasto / Ympäristölupavastuualue
	Aarne Mononen ja Reino Multanen/ Aarne Mononen
	Suomen ympäristökeskus

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
 Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
 Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
 Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>